

Oświadczenie złożone przez senatora Kazimierza Kleinę na 21. posiedzeniu Senatu w dniu 19 lutego 2021 r.

Oświadczenie skierowane do ministra finansów, funduszy i polityki regionalnej Tadeusza Kościńskiego

Szanowny Panie Ministrze!

Na posiedzeniu Komisji Budżetu i Finansów Publicznych w dniu 18 listopada 2020 r. podczas prac nad ustawą o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne oraz niektórych innych ustaw zadałem pytanie w sprawie opodatkowania wynagrodzeń marynarzy pracujących u armatorów norweskich. Urzędy Skarbowe wbrew obowiązującym przepisom i umowie między rządem RP a Norwegią nakładają obowiązek zapłaty podatku od wynagrodzeń. Także indywidualne interpretacje obowiązujących przepisów, które otrzymali marynarze, zwalniają ich z obowiązku płacenia podatku.

To pytanie ponowiłem także na posiedzeniu plenarnym Senatu RP podczas rozpatrywania wspomnianej ustawy. Niestety, do tej pory, mimo deklaracji pana ministra Sarnowskiego, nie otrzymałem odpowiedzi na postawione pytanie. W związku z tym raz jeszcze ponawiam moją prośbę o udzielenie odpowiedzi. Poniżej raz jeszcze wyjaśniam istotę problemu.

Problem, z którym się zwracam, to kwestia praktyki organów podatkowych – przede wszystkim z obszaru właściwości Izby Administracji Skarbowej w Gdańsku – wobec marynarzy, którzy pracowali lub pracują na statkach eksploatowanych w transporcie międzynarodowym przez podmioty z miejscem faktycznego zarządu w Norwegii – przede wszystkim ze spółek z grupy Seatrans, która eksploatuje statki ro-ro oraz tankowce chemiczne i ma siedzibę w Bergen.

Umowa o UPO z Norwegią przed 1 stycznia 2021 r. jako ogólną zasadę unikania podwójnego opodatkowania przewidywała metodę wyłączenia z progresją. Wyjątek stanowił tu art. 22 ust. 1 lit. d, który wprowadził metodę zaliczenia proporcjonalnego w przypadku, gdy chodzi o „dochód, który zgodnie z postanowieniami niniejszej Konwencji może być opodatkowany w Norwegii, jednakże zgodnie z prawem wewnętrznym Norwegii dochód ten jest zwolniony z podatku”.

Norweskie ustawy podatkowe wprost zwalniają z opodatkowania marynarzy pracujących pod banderą NIS, nie zawierają jednak przepisów dotyczących opodatkowania marynarzy, którzy pływają na statkach eksploatowanych przez podmioty norweskie, ale niepodnoszących bandery Norwegii. Zarazem jednak art. 14 ust. 3 umowy o UPO z Norwegią wiąże miejsce opodatkowania dochodów marynarskich z miejscem siedziby przedsiębiorstwa eksploatującego statek we własnym imieniu.

Tymczasem organy skarbowe wywiodły – dowolną dość – koncepcję, że jeżeli dany statek nie podnosi bandery norweskiej, to norweskie przepisy nie obejmują danego marynarza „obowiązkiem podatkowym”, zatem do dochodu tego marynarza nie znajdzie zastosowanie konwencja o UPO z Norwegią i winien on płacić podatki na zasadach ogólnych. Koncepcja ta była stosowana szeroko w postępowaniach o ograniczenie poboru zaliczek, przede wszystkim za lata 2016–2017, została jednak poddana miazdzącej krytyce przez WSA w Gdańsku i NSA w Warszawie, które albo uchylały niekorzystne decyzje, albo oddalały skargi kasacyjne oparte na tych podstawach.

Mimo tego od 2019 r. organy skarbowe ponownie wszczynają wobec marynarzy postępowania wymiarowe, a także karnoskarbowe na podstawie wspomnianego założenia. Celem tych postępowania jest wykazanie braku zasadności korzystania z ulgi abolicyjnej przez marynarzy. Od marynarzy tych żąda się podatków za poprzednie lata wraz z odsetkami (nierazdo kwot po kilkaset tysięcy złotych), co w istotny sposób zagraża ich egzystencji.

Działanie to konsekwentnie oceniam jako niemające podstaw w przepisach prawa, gdyż art. 120 o.p. konstytuuje obowiązek działania polskich organów podatkowych wyłącznie na podstawie źródeł prawa obowiązujących w RP (konstytucja, umowy międzynarodowe, ustawy, rozporządzenia, prawo wspólnotowe) i nie zezwala na stosowanie prawa obcego. Do tego umowa o UPO z Norwegią nic o jakimkolwiek obowiązku podatkowym nie wspomina.

Co więcej, takich koncepcji nie zawiera ani druk sejmowy nr 818 z 15 października 2012 r. – Uzasadnienie projektu ustawy o ratyfikacji Protokołu między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Norwegii zmienia-

jącego Konwencję między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Norwegii w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu, sporządzoną w Warszawie dnia 9 września 2009 r., podpisanego w Oslo dnia 5 lipca 2012 r. (<http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=818>) ani też interpretacja ogólna ministra finansów w sprawie DD10.8201.1.2016.GOJ

Wspomniana koncepcja była – jak już wskazano – również wielokrotnie przedmiotem oceny prawnej sądów administracyjnych obu instancji, które uznały ją za nieprawidłową, jako podważającą zasadę legalizmu i zaufania do organów podatkowych (por. wyroki np.: II FSK 1566/17, II FSK 1982/17, II FSK 1939/17, II FSK 1940/17, II FSK 2574/19, II FSK 2728/17, II FSK 1958/17, II FSK 654/18, II FSK 2575/17 czy FSK 2963/17). Wyroki te zasadniczo dotyczą postępowań o ograniczenie poboru zaliczek, wydane są jednak na podstawie tych samych przepisów co decyzje wymiarowe, zatem ich ustalenia prawne pozostają w pełni aktualne.

Wyroki te (dostępne on-line w bazie orzeczeń NSA), oddalające skargi kasacyjne dyrektora Izby Skarbowej w Gdańsku od korzystnych dla podatników wyroków WSA w Gdańsku, potwierdzają w szczególności następującą interpretację przepisów u.p.d.o.f. i umowy o UPO z Norwegią:

- a) skorzystanie z ulgi abolicyjnej nie jest uzależnione od zapłaty podatku w Norwegii,
- b) o zastosowaniu wobec podatników umowy UPO z Norwegią rozstrzyga miejsce faktycznego zarządu firmy eksploatującej statki, a nie bandera statku,
- c) stosowanie wobec podatnika prawa obcego przez polskie organy podatkowe nie jest dopuszczalne.

Na obecną chwilę dysponuję już wyrokami WSA w Gdańsku uchylającymi ostateczne decyzje wymiarowe z 2020 r. (na razie nieprawomocnymi), które w pełni podzielają poglądy linii orzeczniczej podanej powyżej – por. wyroki I SA/Gd 553/20, I SA/Gd 831/20.

Dodać należy, że duża część marynarzy, wobec których wszczęto postępowania wymiarowe czy wręcz karnoskarbowe (w tym tak poważne jak oskarżenia o przestępstwa z art. 56 k.k.s.), działała w przeświadczeniu, że postępuje prawidłowo – posiadają oni korzystne dla siebie interpretacje indywidualne, korzystne decyzje o ograniczeniu zaliczek na podatek dochodowy z kilku lat z rządu czy też wygrali prawomocnie sprawy w sądach administracyjnych, w tym samym stanie faktycznym i prawnym

Opisane działania (odosobnione w skali kraju) wywołują bez wątpienia duży chaos w interpretacji przepisów, a ponadto podważają zaufanie do organów podatkowych oraz zagrażają podstawom egzystencji marynarskich rodzin. Obecną politykę Ministerstwa Finansów (pozostawienie ulgi abolicyjnej dla marynarzy bez ograniczeń czy próba zwolnienia z opodatkowania dochodów marynarskich niezależnie od bandery) oceniam jako przyjazną tej grupie zawodowej, mam więc nadzieję na pozytywną reakcję z Pańskiej strony.

Z poważaniem
Kazimierz Kleina